

Anmeldelser

Robert A. Dahl, *Democracy and its critics*, New Haven: Yale University Press, 1989, 397 s., £ 22.50.

I Robert A. Dahls efterhånden omfattende forfatterskab har »demokrati« været et nøgleord. Det er derfor ikke nogen overraskelse, at også denne bog borer sig ind i denne i tiden nærmest idealiserede styreform.

Robert A. Dahl kan i den forbindelse være meget behjælpelig, ikke blot fordi han giver en lang række gode argumenter for »at demokratiet ikke har noget bedre alternativ«, men også fordi han diskuterer de begrænsninger og indre modsætninger, der opstår, når de gode argumenter er accepteret.

Bogen er centreret om »A Theory of the Democratic Process«, der skal opfylde behovet for »a process for ruling«; altså en proces til at tage kollektive beslutninger. Denne lidt ideallignende proces er baseret på »The Idea of Intrinsic Equality«; en ideel, indre lighed mellem alle mennesker på trods af faktiske forskelligheder og uligheder. En lighed, der også går ud på, at det enkelte menneske har samme ret som alle andre til dets naturlige frihed. Denne naturlige frihed, som blandt andre John Locke har beskrevet, går for Dahl ud på generel fri udfoldelse (eksempelvis ytringsfrihed), selvbestemmelse og moralsk autonomi.

»A Theory of the Democratic Process« er ikke bare baseret på disse idealer om lighed og frihed, den er også med til at maksimere disse. Dahl påpeger, at netop maksimeringen af det enkelte menneskes selvbestemmelse og frihed er »demokratiets retfærdiggørelse«, og dermed også argumentet for demokrati og Dahls teori om den demokratiske proces. Processen består af fem kriterier: lige ret til deltagelse, stemmelighed, lige ret til indsigt og oplysning, åben dagsorden og ingen (næsten) må udelukkes fra processen. Dahl uddyber og beskriver disse kriterier på en indgående måde, hvor bogens tidligere argumenter og antagelser ofte trækkes frem, til stor gavn for forståelsen af hans synspunkter.

Herunder skal også nævnes hans korte og præcise diskussioner af formynderi på den ene og anarki på den anden side som seriøse alternativer til demokrati. I rollen som DEMO diskuterer Dahl på sokratiske vis med ANARCH og ARISTOS, hvilket han slipper betydeligt bedre fra end Platon.

Dahl diskuterer også meget med sig selv, både på sokratiske vis, og efter opskriften »nævn selv hvad en eventuel modstander straks vil slå ned på – og tilbagevis så, hvorfor det ikke vil nytte for denne modstander«. Her skal man være på vagt, for Dahl argumenterer sig ud af modstanden på en meget overbevisende måde, og man fristes – uden videre – til at tro, at han har ret. Den sokratiske måde er næsten altid irriterende; man kender resultatet af »diskussionen« for godt, og det er kun for den underholdningsmæssige værdi, Dahl med denne form scorer points. Alligevel skal det siges, at der hos Dahl (i modsætning til Platon) rent faktisk finder en diskussion sted, og argumenterne præsenteres på en saglig måde.

Anmeldelser

Robert A. Dahl, *Democracy and its critics*, New Haven: Yale University Press, 1989, 397 s., £ 22.50.

I Robert A. Dahls efterhånden omfattende forfatterskab har »demokrati« været et nøgleord. Det er derfor ikke nogen overraskelse, at også denne bog borer sig ind i denne i tiden nærmest idealiserede styreform.

Robert A. Dahl kan i den forbindelse være meget behjælpelig, ikke blot fordi han giver en lang række gode argumenter for »at demokratiet ikke har noget bedre alternativ«, men også fordi han diskuterer de begrænsninger og indre modsætninger, der opstår, når de gode argumenter er accepteret.

Bogen er centreret om »A Theory of the Democratic Process«, der skal opfylde behovet for »a process for ruling«; altså en proces til at tage kollektive beslutninger. Denne lidt ideallignende proces er baseret på »The Idea of Intrinsic Equality«; en ideel, indre lighed mellem alle mennesker på trods af faktiske forskelligheder og uligheder. En lighed, der også går ud på, at det enkelte menneske har samme ret som alle andre til dets naturlige frihed. Denne naturlige frihed, som blandt andre John Locke har beskrevet, går for Dahl ud på generel fri udfoldelse (eksempelvis ytringsfrihed), selvbestemmelse og moralsk autonomi.

»A Theory of the Democratic Process« er ikke bare baseret på disse idealer om lighed og frihed, den er også med til at maksimere disse. Dahl påpeger, at netop maksimeringen af det enkelte menneskes selvbestemmelse og frihed er »demokratiets retfærdiggørelse«, og dermed også argumentet for demokrati og Dahls teori om den demokratiske proces. Processen består af fem kriterier: lige ret til deltagelse, stemmelighed, lige ret til indsigt og oplysning, åben dagsorden og ingen (næsten) må udelukkes fra processen. Dahl uddyber og beskriver disse kriterier på en indgående måde, hvor bogens tidligere argumenter og antagelser ofte trækkes frem, til stor gavn for forståelsen af hans synspunkter.

Herunder skal også nævnes hans korte og præcise diskussioner af formynderi på den ene og anarki på den anden side som seriøse alternativer til demokrati. I rollen som DEMO diskuterer Dahl på sokratiske vis med ANARCH og ARISTOS, hvilket han slipper betydeligt bedre fra end Platon.

Dahl diskuterer også meget med sig selv, både på sokratiske vis, og efter opskriften »nævn selv hvad en eventuel modstander straks vil slå ned på – og tilbagevis så, hvorfor det ikke vil nytte for denne modstander«. Her skal man være på vagt, for Dahl argumenterer sig ud af modstanden på en meget overbevisende måde, og man fristes – uden videre – til at tro, at han har ret. Den sokratiske måde er næsten altid irriterende; man kender resultatet af »diskussionen« for godt, og det er kun for den underholdningsmæssige værdi, Dahl med denne form scorer points. Alligevel skal det siges, at der hos Dahl (i modsætning til Platon) rent faktisk finder en diskussion sted, og argumenterne præsenteres på en saglig måde.

Dette gælder hele bogen, der for størstedelen består af en lang række præsentationer af og diskussioner om dels problemerne vedrørende den demokratiske proces, dels demokratiets begrænsninger og muligheder.

Som eksempler behandles og endevendes problemet, om demokratiet medfører flertals- eller mindretalsstyre, spørgsmålet om retfærdiggørelse af udelukkelse fra den demokratiske proces, som en stor del af befolkningen, nemlig børnene, efter Dahls mening berettiget rammes af og spørgsmålet, om hvorvidt indførelsen af den demokratiske proces og videreudviklingen af den nuværende »polyarkiske proces« kræver visse betingelser.

Alle diskussionerne ender mere eller mindre implicit med konklusionen: Demokratiet kan ikke i praksis leve op til sit ideal, men er alligevel at foretrække; der findes ikke noget bedre alternativ. Derfor er det også en styrke, at »demokratiets udvikling« på en forholdsvis kort og overskuelig måde bliver gennemgået. Denne gennemgang er også nødvendig, da Dahl i slutningen af bogen opstiller nogle problemstillinger vedrørende de »polyarkiske« landes videre udvikling henimod »et udvidet demokrati«. Et af disse er størrelsen, som kunne være årsag til en diskussion af betydningen af decentralisering. Dette berører Dahl kun sporadisk, hvorimod et velkendt tema, »hvordan hænger økonomisk og politisk lighed sammen?«, bliver behandlet. Nødvendigheden af en demokratisering af den økonomiske orden skal ikke opfattes som et mål i sig selv, men nærmere et instrument, hvormed politisk lighed på bedste måde opnås. Politisk lighed er nemlig en betingelse for (og en konsekvens af) den demokratiske proces, hvorfor man efter Dahls mening må diskutere om »indkomst, rigdom og økonomiske position« er politiske ressourcer. Han svarer ikke helt entydigt på dette spørgsmål, slet ikke hvis man sammenligner svarene med hans tidligere ret kategoriske holdninger til økonomisk demokrati, men alligevel er man ikke i tvivl om, at han mener, at den økonomiske orden bør demokratiseres, og at ikke mindst borgerne i »et udvidet demokrati« vil efterspørge denne demokratisering, også selv om denne skulle have mangler.

Demokrati, siger Dahl, er altså en værdi i sig selv, et fælles gode, hvorfor den demokratiske proces ikke bare skal opfattes som en proces, men også substantielt. At man så som »demokrat« må finde sig i at være »en frustreret demokrat« på grund af de uundgåelige og indbyggede imperfektioner, må man lære at leve med. Med Dahls bog er det lettere.

Ulrich Lauridsen
stud.scient.pol.

Jørgen Dalberg-Larsen, *Lovene og livet*, København: Akademisk Forlag, 1990, 336 s., kr. 246,00.

Rettssociologiens berettigelse ligger ifølge forfatteren deri, at den udgør en konstant udfordring til selvkritik, fornyelse og perspektivudvidelse. Det er forfatte-